

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ZÁKLADNÍ ŠKOLA NOVÁ ROLE, OKRES KARLOVY VARY

JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

VŠESTRANNÉ ROZBORY TEXTU

Hašek Jaroslav: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

(pracovní list)

VY_32_INOVACE_Cj_LI_03

Vypracoval:
Mgr. Lidinský Josef

Text k rozboru

1.

„Já vás, pane, neznám,“ tvrdil neustále při zápase Švejkovi do očí. „Znáte vy Ottu Katze? To jsem já. – Já byl u arcibiskupa,“ hulákal, drže se vrat v průjezdu. „Vatikán se o mne zajímá, rozumíte?“

Švejk shodil „Poslušně hlásím“ a mluvil s polním kurátem čistě důvěrným tónem.

„Pust se, povídám,“ řekl, „nebo tě seknu přes tu pazouru. Jdeme domů, a basta. Žádné řeči.“

Polní kurát pustil se vrat a navalil se na Švejka: „Pojďme tedy někam, ale k Šuhům nepůjdu, tam jsem dlužen.“

Švejk vytlačil ho i vynesl z průjezdu a tahal se s ním po chodníku směrem k domovu.

„Copak je to za pána?“ otázal se někdo z diváků na ulici.

„To je můj bratr,“ odpověděl Švejk, „dostal dovolenou, tak mne přijel navštívit a z radosti se opil, poněvadž myslel, že jsem mrtvej.“

Polní kurát, který zaslechl poslední slova, pobručuje si nějaký motiv z operety, kterou by nikdo nepoznal, vztyčil se k divákům: „Kdo je z vás mrtvej, ať se přihlásí u korpskomanda během tří dnů, aby mohla být jeho mrtvola vykropena.“

A upadl v mlčení, snaže se upadnout nosem na chodník, když ho Švejk pod paždím táhl domů.

Maje hlavu kupředu a nohy vzadu, kterými pletl jako kočka s přeraženým hřbetem, polní kurát pobručoval si: „Dominus vobiscum – et cum spiritus tuo. Dominus vobiscum.“

U stanoviště drožkářů Švejk posadil polního kuráta ke zdi a šel vyjednávat s drožkáři o převoz.

Jeden z drožkářů prohlásil, že toho pána velice dobře zná, že ho vezl jen jednou a víckrát že ho nepoveze.

„Poblil mně to všechno,“ vyjádřil se přímo, „a nezaplatil ani za jízdu. Vozil jsem ho přes dvě hodiny, než našel, kde bydlí. Teprve za týden, když jsem byl u něho asi třikrát, dal mně na to všechno pět korun.“

Po dlouhém vyjednávání odhodlal se jeden z drožkářů, že je poveze.

Zadání otázek

1. Vyhledej nespisovný tvar a vytvoř jeho spisovnou variantu
2. Vyhledej souvětí, u něhož rozlišíš uvozovací větu a přímou řeč
3. Najdi přechodníky či přechodníkové konstrukce. Pokus se určit, zda se jedná o přechodník přítomný či minulý.
4. Jakým jazykem mluví kurát v této větě: „*Dominus vobiscum – et cum ....*“? Víš o něm něco?
5. Vysvětli slova: kurát – *průjezd* – *opereta* - *drožkář*
6. Vyhledej větu jednoduchou a souvětí
7. Najdi větu vloženou
8. Zdůvodni pravopis velkých písmen: *Švejk*, *Katz*, *Šuhům*, *Vatikán*
9. Ve větě „*Jdeme domů, a basta.*“ nahraď poslední slovo synonymem
10. Vyhledej větný ekvivalent
11. Ve větě „*Jeden z drožkářů prohlásil, že toho pána velice dobře zná, že ho vezl jen jednou a víckrát že ho nepoveze.*“ se vyskytuje 3x spojka „že“. Proč?
12. Vyhledej tvary zájmena „já“ a tam, kde je to možné, uveď jiný možný tvar
13. Vysvětli pasáže: „*a upadl v mlčení*“, „*mluvil čistě důvěrným tónem*“
14. Sloveso „*hulákal*“ nahraď synonymem a uveď slovo vyjadřující slabší intenzitu mluvy
15. Švejk prožívá své příběhy v době:
  - a) 1. světové války
  - b) 2. světové války
  - c) napoleonských válek
  - d) prusko – rakouské války
16. Jedná se o poezii, nebo o prózu? Zdůvodni své tvrzení.
17. Který známý malíř opatřil tuto knihu svými obrázky (viz nahoře)
18. Znáš alespoň jednoho herce, který hrál Švejka ve filmu?

Řešení

(pouze některá, k textu lze vymyslet řadu dalších otázek, zaměřit se na jazykovou, významovou, stylistickou stránku, prolínání s dějepisem, výtvarnou výchovou, filmem atd.)

1. pazoura ⇒ ruku; mrtvej ⇒ mrtvý; poblil ⇒ pozvracel
2. „Copak je to za pána?“ otázal se někdo z diváků na ulici.
3. maje hlavu kupředu (přítomný), snaže se upadnout (přítomný)
4. latina, starověký Řím, jazyk lékařů, právníků, biologů...dnes mrtvý jazyk
5. kurát = vojenský kněz; průjezd = odděluje např. veřejnou část od dvora či pavlačového domu;
opereta = mluvené slovo se střídá se zpěvem; drožkář = koňský povoz, dřívější taxi 😊
6. To jsem já. - Švejk vytlačil ho i vynesl z průjezdu a tahal se s ním po chodníku směrem k domovu.
7. který zaslechl poslední slova, pobručuje si nějaký motiv z operety, kterou by nikdo nepoznal
8. vlastní jména
9. a hotovo
10. Žádné řeči.
11. zdůvodnění odmítnutí, vlastní zkušenost, naléhavost,
12. tak mne (mě) přijel navštívit; dal mně (mi) na to;
13. ztichl, zmlknul; bez vykání, mezi přáteli, stejné postavení
14. řval ⇒ křičel, pokřikoval
15. za (1.) světové války
16. próza; věty, odstavce
17. Josef Lada
18. Karel Noll (1926), Saša Rašilov st. (1931), Rudolf Hrušínský (1956),

ANOTACE:

Předmět: Český jazyk a literatura

Ročník: 6. – 9.

Využití materiálu: procvičování, upevňování a opakování probraného učiva pravopisu, tvarosloví, významu slov, skladby a slohu

Pomůcky: nakopírované pracovní listy, propiska

Postup:

1. Vyučující rozdá nakopírované listy (text a zadání otázek)
2. Žáci samostatně nebo ve dvojicích odpovídají na otázky přímo do listu
3. Vhodné je stanovit čas pro vypracování
4. Lze vypracovávat pouze vybrané otázky podle ročníku. Délka textu ale umožňuje vymyslet si řadu nových otázek 😊

Zhodnocení hodiny:

- tento úkol splnili žáci velmi úspěšně.

ZDROJE:

POUŽITÁ LITERATURA:

Hašek Jaroslav: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, Československý spisovatel, Praha 1983, 32. vydání, s. 133

CITACE: